

Eugenia Gurin-Loov / Евгения Гурин-Лоов
Gennadi Gramberg / Геннадий Грамберг

Eesti Juudi Kogukond

The Jewish Community of Estonia
Еврейская община Эстонии

Tallinn / Таллинн 2001

Nikolai sõdur Don Prisant
(19. sajandi lõpp).

Kantonistide üheks kogumispaiagaks oli määratud Tallinna pataljon, kuhu juudi noorukeid toodi peamiselt Kuramaalt ja Leedust; kokku oli neid umbes 500, vanuses 10–14. Osa kantoniste jäeti Tallinna, teised saadeti ümberkaudsetesse küladesse. Krimmi sõja ajal teenisid juudi kantonistid ja soldatid Tallinna, Tartu ja Pärnu garnisonis.

One of 'Nikolai's soldiers' – Don Prisant (end of 19th century). The cantonment of the Tallinn battalion, where young Jewish men were brought mainly from Kurland and Lithuania. There were about 500 boys from 10 to 14 years of age. Some of them remained in Tallinn and some were sent to the surrounding villages. During the Crimean War the Jewish 'cantonists' and soldiers served mainly in the Tallinn, Tartu and Pärnu garrisons.

Николаевский солдат Дон Призонт (конец XIX века). Одним из пунктов сбора кantonистов был определён Таллиннский (Ревельский) батальон, куда еврейских юношей привозили преимущественно из Курляндии и Литвы. Всего их было примерно 500 человек в возрасте 10–14 лет. Часть кantonистов оставили в Таллинне, остальных отправили в окрестные сёла. Во время Крымской войны еврейские кantonисты служили в гарнизонах Таллинна, Тарту и Пярну.

Maa, mis juutidele Vanas Testamendis on töötatud, asub Vahemere kagurannikul. Paraku on juudi rahvas ajaloo vältel maailma laiali pillutatud. Juudi rahva diasporaa algus ulatub 6. sajandisse e.m.a., mil Babüloonia kuningas Nebukadnetsar II käsul viidi suur osa juute Paabeli vangipõlve. Lääne suunas laienes diasporaa eeskätt meie ajaarvamise 1. sajandil, pärast Rooma ülemvõimu vastu suunatud ülestõusude mahasurumist ja Templi hävitamist.

Millal esimesed juudid Eestisse jõudsid, seda keegi täpselt muidugi öelda ei oska. On siiski teada, et näiteks ordurüütlite suhtumine juutidesse kui teiseusulistes oli vaenulik, kohaseks peeti isegi nende füüsilist hävitamist (põletamist tuleriidal). Tallinna ja Põhja-Eesti hõivanud taanlaste võimupiirkonnas olid olud ilmselt natuke leebemad.

Esimese Maarjamaale jõudnud juudina (või täpsemalt — esimese kirjalikes allikais mainitud juudina) tuuakse enamasti ära keegi Johannes. Tema nimi kerkib dokumentides *Ueltestes Denkelbuch*) esimest korda esile kui pagar *Johannes Jode*, kes 1333. aastal maksis Tallinna (Revali) raele 5 marka (mille eest, pole kahjuks öeldud). Kuigi nime Johannes juudid tavaliselt ei kasuta, ning kõnealuse Johannese juudi päritolu on üldse küsitav, peetakse teda siiski traditsiooniliselt esimeseks Eestisse asunud juudiks. Sealjuures võib toetuda sõnale *Jode*, mis tema nimele on lisatud.

Järgmisena mainitakse arhiividokumentides juuti nimega *Pawel*, keda 1411. aastal trahviti alusetute süüdistuste esitamise eest; 1413. aastal märgitakse ta aga ära seoses kaupluseruumide ostuga Tallinnas, praegusel Kullassepa tänaval.

Nii Johannese kui Paweli edaspidine käekäik kaob aegade hämarusse. Kuhu nad läksid ja mis neist sai, seda ei saa me iial teada. Pole ka andmeid, kui palju ikkagi on olnud neid, kes sajandite jooksul lootsid Eestist "juudi õnne" leida. Küll aga teame, et juutide tee Eestisse ning nende elu siin oli keeruline ja raske. Kuni Eesti iseseisvumiseni 1918. aastal iseloomustavad seda asustamiskeelud, väljasaatmised, varade konfiskeerimised ja muud piirangud. Olgu alljärgnevalt toodud mõned tähtsamad rajajooned Eestisse jõudnud juutide ajaloost.

16. sajand

Esimesed teated juutidest Pärnus.

17. sajand

Rootsi valitsusaja lõpupoole hakkas juutide arv Eestis kasvama; säilinud on truudusevande tekst, mis koostatud spetsiaalselt juutide jaoks.

18. sajand

Vene võimu all muutus esialgu küll lihtsamaks Eestis elamise loa hankimine, kuid näiteks 1742. aastal andis tsaarinna *Jelizaveta Petrovna* ukaasi, mis nägi ette kõikide juutide väljasaatmise Vene riigi piiridest; konfiskeerida tuli juutide varandus, kuld, hõbe, raha. *Katariina II* valitsusajal (1762-1796) pandi alus Vene impeeriumi nn juudi asustamispirkonnale, mis hõlmas Poola, Ukraina, Valgevene ja Leedu alad. Eestis oli juutidel lubatud elada vaid erilubade alusel. Katariina II kehtestatud kord kehtis 1917. aastani.

19. sajand

On oletatud, et 1820. aastatel tegutses Tallinnas mõnda aega juudi palvemaja, rajati esimene juudi kalmistu. 1827. aasta 26. augustil andis keiser *Nikolai I* ukaasi juutide rekruteerimise kohta, mis tõi kaasa sundvärbamise (varem oli olukord vastupidine — juute sõjaväkke ei võetud) ja sundristimise õigeusku. Sundvärvatud lapsed paigutati väljaõpetamiseks kantonis-

tide pataljонidesse, 18-aastaseks saamisel saadeti nad aga sõjaväkke, kus tuli teenida 25 aastat. Niisuguseid sõdureid hakati nimetama Nikolai sõduriteks, lapsena kantonistide pataljонis olnuid aga kantonistideks.

1840. aastatel asusid juudi noored õppima Tartu ülikooli — esimene juudi soost tudeng, Miitavist (Jelgavast) pärit *Aleksander Wulfius*, lõpetas Tartu ülikooli 1845. aastal. Tallinnas (Maakri tänavas) töötas 1840. aastatel väike juudi palvela, mida kasutasid kantonistid ja Nikolai sõdurid, samuti tegutses Tallinnas rabi ning säilinud on ka sel ajal välja antud juutide sünni- ja surmatunnistusi. 1859. aastal rajasid juudi sõduripered palvela Pärnusse (Eliisabeti tänavale).

1865. aastal andis tsaar *Aleksander II* välja seaduse, mis lubas asuda elama väljapoole asustuspiirkonda (*stettlit*), sealhulgas Eestisse, mõnedel juutide kategooriatel - Nikolai sõduritel ja nende järeltulijatel, ametitunnistust omavatel käsitöölistel, I gildi kaupmeestel, kes pärast sellekohase diplomi saamist olid töötanud viis aastat, kõrgharidusega juutidel. Sellega kujunesid tingimused püsivate juudi kogukondade tekkimiseks Eestis.

1875. aastal asutati Tartus Juudi Üliõpilaskassa, esimene juudi tudengiorganisatsioon Eestis (jõukuse kasvades suutsid juudid oma lapsi järjest sagedamini ülikooli saata, kassa oli siiski mõeldud vaesemate tudengite toetamiseks). Üliõpilaskassa tegevuse kohta on 1930. aastail kiitvaid hinnanguid andnud tollane Tartu ülikooli rektor.

1875. aastal avati Tartus pidulikult ka juudi algkool, kus 1907. aastani jagasid õpetust ainult juudi tudengid. Väärib erilist rõhutamist, et nad tegid seda tasu saamata. Tallinnas asutati algkool juudi laste jaoks (*Elementarschule für jüdische Kinder*) 1880. aastal. Seal õpetati heebrea, vene ja saksa keelt ning arvutamist, kooli asutajad ja õpetajad olid *Rebekka Lopatnikov*, *Isak Ortmann*, *Yette Israelson*.

1881. aasta 13. märtsil langes atentaadi ohvriks Aleksander II. Tsaari mõrvas süüdistati juute, mis aprillist alates vallandas juudidpogrommid Venemaal. Aastail 1881-1882 toimusid juutide vastu sihitud pogrommid kuue läänepoolsema kubermangu 150 asulas, kuid mitte Eestis, kus juutide õigusi siiski mingil määral piirati (keelati elada maakohtades, pidada kõrtsi jne). Olgu siinkohal mainitud, et Eestis pole juudidpogromme kunagi olnud.

Kuni 1883. aastani tegutsesid juudi kogudused mitmesugustes ruumides Tallinnas, Tartus, Pärnus ja mujal. 1883. aastal avati aga Tallinnas uus suur sünagoog ning 1903. aastal sai see teoks ka Tartus.

1884. aastal asutati Tartus Akadeemiline Juudi Ajaloo ja Kirjanduse Selts [*Academischer Verein für jüdische Geschichte und Literatur*], mis 1930. aastatel etendas eriti suurt rolli eestijuutide kultuurielus.

1894. aastal said Aleksander III määrusega õiguse elada Baltikumis kõik juudid, kes siin alates 1879. aastast paiksed olid olnud. Määrus tõi kaasa sisserände teistest Vene impeeriumi regioonidest, see aga omakorda tasakaalustas 1890. aastate lõpus alanud juutide väljarände Eestist, mis suundus peamiselt Ameerikasse.

20. sajand

tõi pöörde eestijuutide käekäiku. Aastail 1918-1920 peetud Vabadussõjas võitles Eesti Vabariigi eest 110 juuti mobiliseerituna ja 68 vabatahtlikuna. 1919. aasta 11.-16. mail peeti aga juba Eesti juudi koguduste I kongressi.

Uutes, vabamates oludes asutati Eestis hulgaliselt juudi kultuuriseltse ja muid organisatsioone, näiteks Juudi Draamaselts 1917. aastal Tartus, Hajim Nahman Bialiku nimeline Kirjanduslik-Dramaatiline Selts 1918. aastal Tallinnas, "Achdus" Pärnus, sionistlik naisselts WIZO, noorteorganisatsioonid "Beitar" ja "Hašomer Hazair", spordiselts "Мак-

kabi", "Licht" jmt. 1919. aastal alustas tööd Tallinna juudi algkool, mille esimene lend lõpetas 1923. Samal aastal asutati Tallinna Juudi Gümnaasium (direktorid läbi aegade: *Schmarja Tamarkin, Rafael Vydrin, Samuel Gurin*), mille vastvalminud hoone Karu tänavas avati 3. veebruaril 1924 riigivanem *Konstantin Pätsi* osalemisel. 1934. aastal loodi Tartu ülikoolis *Judaica* õppetool.

12. veebruaril 1925 võeti Eesti Vabariigis vastu kultuuriautonomia seadus ning selle alusel kuulutati 6. juunil 1926 välja juudi kultuuriautonomia Eestis. Esimestel valimistel kultuurinõukokku osales 1464 inimest ehk 71 protsenti Eesti kodakondsusega juutidest. Kultuuriautonomia saavutamise oli suureks sündmuseks Eesti juutkonnale ja ainulaadne nähtus Euroopa juutide ajaloos. Juudi Kultuurivalitsus mängis väga suurt rolli eestijuutide haridus- ja kultuurielu korraldamisel ning juhtimisel. Samal ajal oli kultuuriautonomial ka negatiivne mõju — see viis teatud rahvusliku suletuseni, sest läviti põhiliselt rahvuskaaslastega (välja arvatud tööalased suhted).

Kultuurivalitsuse eesotsas seisis kogu tegutsemisaja jooksul üks mees — *Grigori (Hirsch) Aisenstadt*. Tema ühiskondlikku tegevust hindasid ka Eesti tollased võimuinstiitutsioonid, kes 7. veebruaril 1929. aastal autasustasid Grigori (Hirsch) Aisenstadtit Eesti Punase Risti mälestusmürgiga (II järk II aste) ja 24. veebruaril 1938 Eesti Punase Risti teenetemürgiga (III klass).

1930. aastatel algas eestijuutide emigreerumine Palestiinasse. 1931. aasta detsembris külastas aga Tallinna oma suure Euroopa-turnee raames ülemaailmselt tuntud ja sionistlike vaadetega juudi poeet *Hajim Nahman Bialik*, kes käis visiidil ka Eesti riigitegelaste juures. 1933. aastal sai teoks sionistliku liikumise ühe juhi ja hilisema Iisraeli riigi peaministri *David Ben Gurioni* külaskäik Tallinna.

1940. aasta juunipöörde järel likvideeris nõukogude võim juba juulis juudi kultuuriautonomia ning sulges juuli-augusti jooksul kõik juudi seltsid, ühingud ja korporatsioonid, tehes seda pahempoolse juudi organisatsiooni "Licht" koostatud nimekirja alusel. 1941. aasta 14. juunil küüditasid nõukogude võimuorganid umbes 400 eestijuuti, mis *Vello Salo* sõnul oli Eestis elanud juutide koguarvuga võrreldes kümme korda suurem näitaja kui eestlaste puhul.

1941. aasta augustis, kui Teise maailmasõja rindejoon lähenes Eestile, oli juutidel natside eest põgenemiseks jäänud ainult üks võimalus — evakueerumine Nõukogude Liitu, sest Nõukogude armee oli sulgenud riigipiirid. Suhteliselt hõlpsalt oleks saanud lahkuda näiteks Tallinnast ja mõne aja vältel ka Tartust. Kahjuks kartsid paljud eestijuudid kommuniste rohkem kui natsi ja ei sõitnud Nõukogude tagalasse. Hinnangute kohaselt jäi natside poolt okupeeritud Eestisse umbes 1000 juuti, kelle 1941.-1942. aasta jooksul mõrvasid natsid ja eesti kaasajooksikud. Tapeti ka Eesti ülemrabi *Aba Gomer* (1897-1941). Mõned üksikud juudid pääsesid tänu mittejuudist abikaasa jõupingutustele. 1944 hävisid tules nii Tallinna kui Tartu sünagoog.

1944. aasta sügisel hakkasid ellujäänud evakueeritud ja Eesti Laskurkorpuses võidelnud eestijuudid tagasi tulema, kuid Stalini hoiak juutlusesse oli vaenulik, ja teise Nõukogude okupatsiooni perioodil Eestis juutide kultuurielu ei taastunud. Nõukogude okupatsioonivõimud ei lubanud üldjuhul ellu äratada kõige lihtsamaidki juudi ühisele vorme, ametlik tegevusluba anti, ja sedagi ajutiselt, vaid 1960. aastail koos käinud näiteringile. Muid juudi organisatsioone rajada ei lubatud, võimude poolt eraldatud vanas majas tegutses veel ainult väga tagasihoidlik sünagoog. Tallinna Juudi Gümnaasiumi vilistlaste kokkutulek keelati ära veel isegi 1987. aastal. Seetõttu kaotasid Eestis elavad juudid suurel määral oma rahvusliku identiteedi, unustasid paljuski oma keele, kultuuri ja ajaloo. Juudi kultuuri- ja

ühiskondliku elu taassünd Eestis algas 1988. aastal, osutudes võimalikuks perestroika ja avalikustamispoliitika süvenemise ning rahvusliku liikumise elavnemise ajajärgul.

1988. aasta varakevadel anti EKP Keskkomiteest mõista, et võimud ei ole vastu juudi kultuuriseltsi asutamisele analoogiliselt juba moodustatud armenia seltsile. 30. märtsil 1988 toimuski ENSV kultuuriministeeriumi saalis esimene, umbes saja osavõtjaga koosolek, mille kutsus kokku *David Slomka*. Just sellel kokkusaamisel võeti vastu otsus asutada Eesti Juudi Kultuuri Selts (EJKS). Moodustati EJKS-i nõukogu eesotsas Tallinna Juudi Gümnaasiumi viimase direktori tütre *Eugenia Gurin-Loov*'iga (1922-2001), samuti juhatus, mille esimeheks valiti *Samuel Lazikin*. 1988. aasta mai algul registreeriti EJKS Tallinna Linnavalitsuses, veel samal kuul viidi Vene Draamateatris läbi esimene suurem üritus. 1988. aasta novembris tähistati aga tollase Tallinna 1. Kutsekeskkooli saalis, endise Tallinna Juudi Gümnaasiumi ruumides (Karu tänav 16), pidulikult gümnaasiumi kauaaegse direktori Samuel Gurini 100. sünniaastapäeva. Juudiorganisatsiooni omaalgatuslik asutamine äratas suurt tähelepanu teistes NSV Liidu vabariikides ja linnades, EJKS sai palju kirju, milles väljendati ühtaegu nii vaimustust kui ka imestust ning küsiti nõu.

Juba sügisel kinnitas ENSV Ülemnõukogu Presiidium EJKS-i taotlusel seltsi sümboolikana traditsioonilised juudi rahvuslikud sümbolid: kuusnurga *Magen David'i* (Taaveti Kilp) ja *Menora* (Seitsmeküünlakandja). EJKS oli esimene iseseisev juudi kultuuriorganisatsioon, mille Nõukogude võimuorganid ametlikult registreerisid ja mille juudi sümboolikat nad samuti ametlikult tunnustasid. Algul aitas EJKS-i tegevusele palju kaasa Eesti Muinsuskaitse Selts (esimees *Trivimi Velliste*) ja eriti seltsi esindaja *Priit Herodes*, kes võeti ka EJKS-i auliikmeks. Hiljem kujunes üheks EJKS-i sponsoriks ja abistajaks Eesti Kultuurifond, mille ruumides selts esimestel aastatel ka tegutses.

EJKS seadis oma eesmärgiks juudi ühiskondliku elu taastamise järjepidevuse alusel, lähedes Teise maailmasõja eelses Eesti Vabariigis toimunud kultuuriautonomia traditsioonidest. Esimestel tegutsemisaastatel kasvas EJKS-i liikmeskond jõudsalt, ulatudes 1990. aastaks enam kui 500 inimeseni. Aastatel 1988-1989 alustasid tegevust kogukonnad Narvas, Tartus ja Kohtla-Järvel. Tekkisid-taastusid mitmed juudi organisatsioonid — spordiklubi "Makkabi", samuti Juudi Üliõpilaste Liit, mis 1989. aastal võeti vastu Euroopa ja 1990. aastal Ülemaailmsesse Juudi Üliõpilaste Liitu. Moodustati Teise maailmasõja veteranide ühendus. Tegevust alustas lastekoor, mille baasil hiljem organiseeriti pühapäevakool, mis hakkas tööle endise Tallinna Juudi Gümnaasiumi ruumides.

1980. aastate lõpul kujunenud olud soodustasid uute ühiskondlike ühenduste, ka EJKS-i lülitumist poliitilisse ellu. EJKS-i toetas igati aprillil 1988 loodud Eestimaa Rahvarinne, mille I kongressil valiti EJKS-i juhatusse esimees Samuel Lazikin Rahvarinde eestseisuse liikmeks. Rahvarinde initsiatiivil moodustati Eestimaa Rahvuste Foorum, mille üheks asutajaks oli ka EJKS.

1989. aasta sügisel käivitati esimesed ivriidi keele kursused, mis seni olid NSV Liidus olnud faktiliselt seadusevastased, sest ivriidi keele õpetamine ja õppimine oli võrdsustatud sionistliku propagandaga ning seega nõukogudevastane tegevus. Kursusi viisid läbi kohalikud õpetajad, endised nn otkaznikud-refjuznikud (inimesed, kellele nõukogude võimuorganid ei andnud luba emigreerumiseks), eestikeelset gruppi juhendas aga inimene, kes oli lõpetanud Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku Konsistooriumi juures tegutseva Usuteaduse Instituudi, kus ka nõukogude ajal õpetati vanaheebrea keelt.

1989. aastal tekkisid regulaarsed kontaktid teiste maade ja rahvusvaheliste juudi organisatsioonidega. Loodi otsesidemed Skandinaavia, Baltimaade ning NSV Liidu vabariikide juudi kogukondade ja nende esindajatega. EJKS-i kogemused leidsid kasutamist ka teistes

Nõukogude Liidu regioonides, kus olid moodustatud samalaadsed organisatsioonid. EJKS-i esindajad osalesid üleliidulise juudi organisatsiooni (VAAD) asutamise ettevalmistamisel. 1980. aastate lõpul tekkisid esimesed kontaktid Ameerika heategevusorganisatsiooniga JOINT (*American Jewish Joint Distribution Committee*).

Detsembris 1989 nägi ilmavalgust ka EJKS-i ajalehe "Ha-šahar" ("Koit") avanumber. "Ha-šahar" oli esimene iseseisev ühiskondlikel alustel väljaantav juudi ajaleht endises NSV Liidus. Ajaleht ilmus nii eesti kui ka vene keeles ja selle tiraaž ulatus esimestel aastatel üle 5000 eksemplari. "Ha-šahari" levitati üle kogu NSV Liidu, Eestis sai seda osta jaemüügist ja oli võimalik ka tellida. "Ha-šahari" toimetaja oli *Gideon Pajenson*.

Sõltumatu ajakirjanduse väljakujunemisega Eestis kaasnes ka antisemiitlike artiklite avaldamine. Aastail 1989-1991 ilmus sellelaadseid kirjutisi ajalehtedes "Eesti Ekspress", "Esmaspäev" ja "Eesti Aeg". Tüüpiline oli juutide süüdistamine koostöös kommunistidega ja holokausti õigustamine, hiljem lisandusid nimetatutele veel süüdistused juutide ülemaailmses vandenõus.

1990. aasta aprillis tähistati esmakordselt avalikult Teises maailmasõjas langenud juutide mälestuspäeva — *jom ha-šoa'd*. Mälestustseremoonia toimus endise Tallinna Juudi Gümnaasiumi õuel, selles osales rohkem kui 300 inimest. Koostöös *Sochnut'i* ja Iisraeli välisministeeriumiga saabusid Eestisse esimesed ivriidi keele õpetajad. 1990. aasta mais märgiti esmakordselt pidulikult ära ka Iisraeli riigi iseseisvuspäev.

1990. aasta suvel alustas Kloogal tegevust esimene juudi lastelaager. Tallinna Matkamajas toimus esimene Iisraeli raamatunäitus, mille eksponaatidest jäeti suur osa Eestisse ja mis kujunesid EJKS-i raamatukogu aluseks. EJKS-i tegutsemisele andis 1990. aastal innustava tõuke Tallinna haridusosakonna alluvuses töötava Tallinna Juudi Kooli avamine endise Tallinna Juudi Gümnaasiumi hoones. Tallinna Juudi Kool oli esimene rahvusvähemuse kool, mis alustas õppetööd taasiseseisvunud Eesti Vabariigis. Sellest ajast alates koondus kogu EJKS-i tegevus Tallinna Juudi Kooli ruumidesse.

1991. aasta märtsis läks Eesti Raadio venekeelse programmi "Raadio 4" laine pikkuselt eetrisse esimene saade juudi kultuurist ja EJKS-i tegevusest nimetusega "Šalom Aleihem".

Raskeks katsumuseks EJKS-ile ja tervele kogukonnale kujunes 1991/1992. aasta talvel kohalikku pressit haaranud antisemiitlik kampaania, mis puhkes pärast Rootsi välisabi ministri Alf Svenssoni avaldust, milles tauniti Eestis korraldatavaid 20. Relva-SS Grenaderide Diviisi (Eesti Diviis nr. 1) endiste sõjameeste kokkutulekuid. Eesti Juudi Kultuuri Seltsile ja Tallinna Juudi Koolile tehti mitmeid ähvardusi, rüüstati Tartu juudi kalmistuid, Tallinna Juudi Kooli seinteile ilmusid solvavad kirjutised. Sellest hoolimata meenutati ja mälestati Tallinna Juudi Koolis 1991. aasta detsembris ning kohaliku intelligentsi esindajate osavõtul 50 aastat tagasi — Saksa okupatsiooni ajal — mõrvatud juute.

Perioodil, mil Eestis oli puudus mitmetest toiduainetest (1991. aastalõpul, 1992. aasta algul) käivitati välisabi toetusel ulatuslik heategevusprojekt kogukonna vanuritest liikmete abistamiseks. Selle koordineerimiseks asutati Heategevusfond, mille direktoriks nimetati Eugenia Gurin-Loov.

1992. aastal jõudis lõpule juudi kogukonna kujunemisprotsess. 12. aprillil 1992 võeti EJKS-i, Kohtla-Järve, Narva ja Tartu kogukonna ning Juudi Koguduse ühisel koosolekul vastu otsus Eesti Juudi Kogukonna (EJK) loomise kohta. EJK registreeriti 11. märtsil 1994. EJK ühendab erinevaid juudi organisatsioone ja esindab kogu Eesti juudisoost elanikkonna huve. Eesti Juudi Kogudus, kui üks asutajaliige, osaleb EJK töös kogukonna nõukogu kaudu. Vastavalt oma põhikirjale jätkab EJK 1926. aastal loodud Juudi Kultuurivalitsuse traditsioone.

Eesti Juudi Kogukonda juhib üldkoosoleku poolt valitud 18-liikmeline nõukogu, milles

on esindatud nii Juudi Kogudus kui ka kohalikud kogukonnad. Aastail 1990-1995 oli EJKS-i ja EJK esimeheks *Gennadi Gramberg*, alates 1995. aastast juhib EJK-d *Cilja Laud*.

EJK initsiatiivil ja Eesti valitsuse toetusel avati 1. septembril 1994 Kloogal, endise natsliku koonduslaagri territooriumil/ mälestussammas Teise maailmasõja ajal Eestis hukkunud juutidele — holokausti ohvritele. 1994. aastal avaldas EJK ka raamatu, mis käsitleb Eesti juutide holokausti (Eugenia Gurin-Loov, "Suur Häving") ja kus avaldati esmakordselt ka mõrvatud eestijuutide nimekiri.

Aastail 1992-1993 laienes EJK tegevus ning päevakorda kerkis vajadus täiendavate ruumide järele. JOINTi kaasabil töötati välja Eesti Juudi Kogukonna keskuse loomise projekt. 1994. aastal omandati seni Eesti Merehariduskeskusele kuulunud Tallinna Juudi Kooli juurdeehitus Karu tänaval. Alustati remondi- ja ehitustöödega, mida finantseeris JOINT ja mille tulemusel valmisid 1998. aastal hoone esimesel korrusel ruumid EJK sotsiaalkeskusele ja kantsleile. Kogukonna keskus *Dor-va-Dor* avas ukseid 1999. aastal. 21. detsembril 2000 avati ka sünagoogi uued ruumid, kuhu asus varem Magdaleena tänav 9 paiknenud sünagoog ning kus sellest ajast toimuvad ka jumalateenistused.

EJK on katusorganisatsiooniks mitmetele juudi organisatsioonidele. Kõigepealt väärib muidugi esiletõstmist kogukonna Sotsiaalkeskuse tegevus, mille eesmärgiks on vanurite ja puudustkannatavate inimeste abistamine. Sotsiaalkeskuse teenindada on hetkel enam kui 750 kogukonna eakat, haiget ja töövõimetut liiget. Kogukonna keskuses on käivitatud mitmeid ettevõtmisi, mis suunatud noortele — töötavad keraamika- ja akvarellistuudio, inglise keele ring, õpitakse juudi laule ja tantse, korraldatakse kunstinäitusi jne. EJK egiidi all toimivad veel Teise Maailmasõja Veteranide Liit, spordiklubi "Makkabi", naisorganisatsioon WIZO, Eugenia Gurin-Loovi nimeline Heategevusfond, Geto ja Koonduslaagrite Vangide Assotsiatsioon ning Juudi Noorte ja Üliõpilaste Liit. Kogukonna juures töötab raamatukogu, antakse välja eestikeelset ajalehte "Ha-šahar", iga kuu esimesel teisipäeval (pärast kell 21.00 edastatavaid uudiseid) läheb eetrisse raadiosaade "Šalom Aleiheim", mis on tänaseks leidnud kindla kuulajaskonna. Perioodiliselt saavad kokku jidiši keele harrastajad, samuti Tallinna Juudi Gümnaasiumi vilistlased. Nii oma igapäevases tegevuses kui ka erinevate ürituste läbiviimisel teevad tihedat koostööd Eesti Juudi Kogukond ja Tallinna Juudi Kool. Kogukonna kaasabil on korrastatud mitmed klassiruumid. Aula remonditi *The Ronald S. Lauder Foundation*'i rahadega. Kogukonna toetusel töötab juudi lasteaiarühm. Kogu see laiahaardeline tegevus on aga võimalik tänu toetajatele, kelle seas erilist rolli etendavad Ameerika juudi heategevusorganisatsioon JOINT (*American Jewish Joint Distribution Committee*), *Baltic Jewish Forum* (Rootsi), *Claims Conference*, *The Ronald S. Lauder Foundation*, perekond *Guter* ning *Aleksander Kofkin*, kes isiklikult on toetanud EJK keskuse väljaehitamist.

EJK on Ülemaailmse Juudi Kongressi ja Euroopa Juudi Kongressi ning Euroopa Juudi Kogukondade Liidu liige. Koostöös EJK-ga töötab Eestis Juudi Agentuuri *Sochnut* esindus. Iisraeli Riia (Baltimaade) saatkonna konsul käib üks kord kuus Tallinnas, vormistamaks viisasid neile, kes soovivad asuda elama Iisraeli.

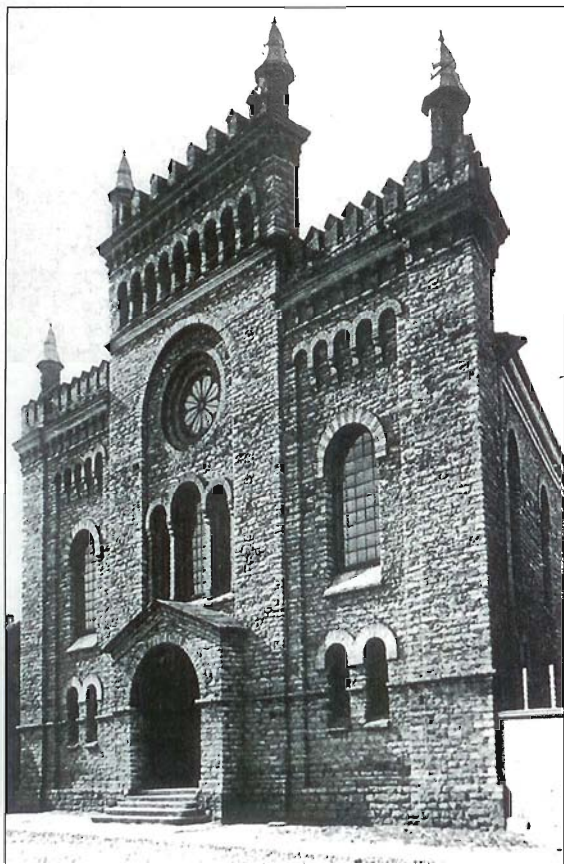
Samal ajal on nüüd, mil valminud on kogukonna keskuse ruumid ja sünagoog ning Eesti Juudi Kogudus on saanud endale rabi, avanenud uued võimalused ka Eesti juutkonna arenguks. Loodame, et Euroopasse teel olevas Eestis leidub ikka koht ka väikesele Eesti Juudi Kogukonnale, mille liikmed on sidunud oma saatuse Eestiga.

Tartu sünaogog
(arhitekt R. Pohlmann).
Tartu sünaogogi rituaalesemed,
samuti juudi seltside raamatud
päästsid Teise maailmasõja ajal
hävingust kaks eesti rahva suurkuju –
Uku Masing ja Paul Ariste.
Sünaogogi säilinud sisustus on hoiul
Eesti Rahva Muuseumis.

The Tartu Synagogue (by R.Pohlmann,
architect).

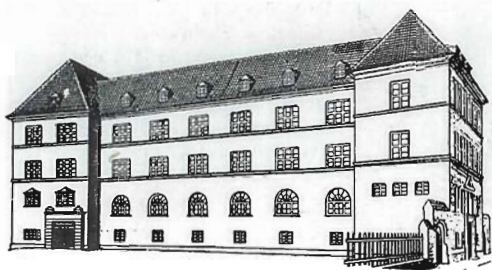
The ritual artefacts of the Tartu
Synagogue and the books belonging
to Jewish societies were saved during
WW II by two prominent Estonian
intellectuals – Uku Masing and
Paul Ariste. A part of the synagogue
furnishings has been preserved in the
Estonian Museum of Ethnography.

Tallinna sünaogog (arhitekt Nikolai Tamm).

The Tallinn Synagogue (Nikolai Tamm,
architect).

Таллиннская синагога (архитектор
Николай Тамм).

Tallinna Juudi Gümnaasiumi hoone Karu tänavas (arhitekt baltisakslane Erich Jacoby) ja hilisem juurdeehitus (alumine foto).

The Tallinn Jewish Gymnasium in Karu Street (Erich Jacoby, a Baltic German architect) and the later addition to the building (photo below).

Здание Таллиннской еврейской гимназии на улице Кару (архитектор Эрих Якоби) и реконструированная пристройка к школе (нижняя фотография).

Tallinna Juudi Kooli õpilased 2000. aasta novembris.

Pupils of the Tallinn Jewish School in November 2000.

Ученики Таллиннской еврейской школы в ноябре 2000 года.

Spordiseltsil "Makkabi" oli eestijuutide elus 1920.–1930. aastatel oluline roll. Üks kuulsamaid makkabilasi oli Sara Teitelbaum (vasakult teine), kelle hiilgeaasta oli 1929, mil ta võitis Eesti kergejõustiku esivõistlustel kavas olnud seitsmest alast kuus (kuulitõuke ja 400 meetri jooksu Eesti rekordiga).

The Maccabi sports society played an important role in the lives of Estonian Jews between 1920 and 1940.

One of the most famous members of the Maccabi was undoubtedly Sara Teitelbaum (second from the left), who won six first prizes from the seven possible in the Estonian 1929 track-and-field championship. She set Estonian records for shot putting and for 400m.

Спортивное общество "Маккаби" играло в 1920-1930 годах значительную роль в жизни эстонских евреев.

Одной из самых известных спортсменок "Маккаби" была Сара Тейтельбаум (вторая слева). 1929 год был вершиной её славы, когда на чемпионате Эстонии по лёгкой атлетике она стала победительницей в шести из семи видов, а в толкании ядра и в беге на 400 метров установила рекорды Эстонии.

Tallinna juudi tuletõrjekomando.
The Tallinn Jewish fire brigade.
Таллиннская еврейская пожарная команда.

Juudi näitlejad pärast purimi-pühade etendust.
Jewish actors after a Purim performance.
Еврейские актёры после представления на празднике Пурим.

Korporatsioon "Hašmonea" tudengid.
Students from the Hashmonea corporation.
Студенты корпорации "Хашмонея".

Korporatsioon "Limuvia" tudengid.
Students from the Limuvia corporation.
Корпорация "Лимувия"

Korporatsioon "Limuvia" vapp.
Coat-of-arms of the Limuvia corporation.
Герб корпорации "Лимувия"

Üliõpilasseltsi "Hazfiro" kuulused tudengineiud.
The female students from the Hazfiro student society.
В студентческом обществе "Хацфи́ро" состояли девушки-студентки.

Tänusertifikaat, millega tunnustati Eesti Vabariigi teeneid kultuuriautonomias andmisel Eesti juutkonnale.

A certificate of acknowledgement to the Government of Estonia for granting cultural autonomy to Jews.

Благодарственный сертификат с признанием заслуг Эстонской Республики в предоставлении евреям Эстонии культурной автономии.

The Hebrew and Estonian inscriptions read in English as follows:
ESTONIAN REPUBLIC. As a sign of gratitude for the first historical deed in the history of Israel through the gift of national and cultural autonomy to the Jewish minority in Estonia.
 Recorded by the Zionist Organization of Estonia.

Juudi Kultuurinõukogu 1930. aastate keskepaigas. Istuvad (vasakult paremale): Samuel Gurin, Gutkin, Grigori (Hirsch) Aisenstadt, Gendel, Itskovitsch. Seisavad Bachmat, Hirschhorn, Gens, Zitomirski, Sverdlov, Jakobson, Abram.

The Council of Jewish Cultural Autonomy in the mid-1930s. First row (seated from left to right): Samuel Gurin, Gutkin, Grigori (Hirsch) Aisenstadt, Gendel, Itskovitsch. Standing: Bachmat, Hirschhorn, Gens, Zitomirski, Sverdlov, Jakobson, Abram.

Еврейский культурный совет в середине тридцатых годов XX века. Сидят (слева направо): Самуэль Гурин, Гуткин, Григорий (Гирш) Аизенштадт, Гендель, Ицкович. Стоят: Бахмат, Хиршгорн, Генс, Житомирский, Сverdlov, Яковсон, Абрам.

David Ben Gurion 1933. aastal Tallinnas koos Tallinna Juudi Gümnaasiumi õpilastega sionistlikust organisatsioonist "Hašomer Hazair".

David Ben-Gurion with pupils from the zionist youth organisation "Hashomer Hazair" in Tallinn in 1933.

Давид Бен-Гурион в Таллинне в 1933 году вместе с учениками Таллиннской еврейской гимназии из сионистской организации "Хашомер Хазиар"

Rootsis tegutseva Balti Juudi Foorumi (*Baltic Jewish Forum*) lähetatud humanitaarabi mahalaadimine 1999. aasta suvel. Receiving humanitarian aid from the Baltic Jewish Forum (Sweden) in summer 1999.

Разгрузка гуманитарной помощи, поступившей от Балтийского еврейского форума из Швеции. Лето 1999 года.

Eesti juutide holokausti meenutamine 15. detsembril 1991 Tallinna Juudi Kooli aulas.
Memorising the Holocaust of Estonian Jews in the assembly hall of the Tallinn Jewish School on December 15, 1991.
Поминовение эстонских евреев, погибших в годы Второй мировой войны. Зал Таллиннской еврейской школы 15 декабря 1991 года.

Teises maailmasõjas
mõrvatud juutide
mälestusmärk
Kloogal, endise
surmalaagri
territooriumil, avati
1. septembril 1994.
aastal.

A memorial to the Jews
killed in WW II in
Klooga, at the territory
of the former death
camp. The memorial
was unveiled on
September 1, 1994.

Памятник евреям.
убитым на
территории Эстонии
в годы Второй мировой
войны. Установлен
в месте расположения
крупнейшего в
Эстонии концлагеря
смерти в Клоога
Открыт 1 сентября
1994 года.

Traditsiooniline
mälestusteremoonia
Tallinna juudi kalmistul
juudi kalendri uue aasta
roš hašana ja kohtupaeva
jom kippur'i vahel
2000. aasta sügisel.

The traditional memorial
ceremony at the Tallinn
Jewish cemetery between
Rosh Hashanah, the
Jewish New Year, and Yom
Kippur. Autumn 2000.

Традиционная поми-
нальная церемония на
Еврейском кладбище
Рахумяе, проводимая
ежегодно осенью между
праздниками еврейского
Нового года Рош хаШана
и Судного дня Йом
Кипур. Осень 2000 г.

Tallinna Juudi Kooli tantsu- ja lauluansambli esinemine *jom ha-shoa* (holokaustipäeva) mälestustseremoonial 2000. aasta kevadel.

The song-and-dance group of the Tallinn Jewish School performing at a memorial ceremony of Yom ha-Shoa (the Holocaust Day), Spring 2000.

Выступление ансамбля песни и танца Таллиннской еврейской школы на поминальной церемонии Дня памяти жертв Холокоста Йом хаШоа весной 2000 года

Uus sünaog.
The new synagogue.
Новая синагога.

Sabati vastuvõtt Tallinna Juudi Koolis 2000/2001. õppeaastal.
Tseremooniad viib läbi juudi tavade õpetaja Lev Kempa.

Sabbath reception in the Tallinn Jewish School. The ceremony is performed by Lev Kempa, teacher of Jewish customs. School year 2000/2001.

Встреча шаббата в Таллиннской еврейской школе. 2000/2001 уч. год. Церемонию проводит учитель еврейских традиций Лев Кемпа.